

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.317.2025

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 10521 Pani Posłanki Małgorzaty Pępek z 3 lipca br., w sprawie dostępności i jakości usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych w ramach programów rządowych i unijnych, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, także specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz usług sąsiedzkich, jest zadaniem własnym gminy.

Zgodnie z art. 50 ustawy ośrodek pomocy społecznej albo centrum usług społecznych, o którym mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, przyznając usługi opiekuńcze, ustala ich zakres, okres i miejsce świadczenia, zaś rada gminy uchwała szczegółowe warunki przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, a także szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również tryb ich pobierania.

Jeżeli rozpoznane podczas wywiadu środowiskowego potrzeby osób korzystających z usług muszą być, z uwagi na stan zdrowia lub sytuację rodzinną ich beneficjentów, świadczone codziennie, gmina ma obowiązek zapewnić ciągłość tego wsparcia. Z analizy uchwał poszczególnych gmin w tej sprawie wynika, że regulują one kwestie świadczenia usług opiekuńczych w dni wolne od pracy, w tym niedziele i święta.

Natomiast zapewnienie zastępowalności pracowników świadczących usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania z uwagi na chorobę, urlop i inne nieobecności, jak w każdym innym przypadku, leży po stronie organizatora usług. Obowiązkiem gminy jest taka forma realizacji zadania, aby usługi świadczone były w sposób ciągły.

Informuję, że w resorcie rodziny trwają prace legislacyjne w zakresie opracowania standardu usług opiekuńczych. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, mając na uwadze m.in. procesy demograficzne prowadzące do starzenia się społeczeństwa, opracowuje odpowiednie pogramy, umożliwiające gminom uzyskanie wsparcia finansowego w ramach realizacji ich zadań własnych, w tym usług opiekuńczych.

Jednym z rzeczonych programów jest „Opieka 75+”, mająca zwiększyć dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób w wieku 75 lat i starszych.

Program realizowany jest od 1 stycznia do 31 grudnia 2025 r. z budżetem 80 mln zł. Jego bezpośrednimi odbiorcami są gminy miejskie, wiejskie i miejsko-wiejskie, liczące do 60 tys. mieszkańców (97,3% wszystkich gmin w Polsce), zaś adresatami pośrednimi seniorzy

w wieku 75+, będący osobami samotnymi, samotnie gospodarującymi albo żyjącymi w rodzinie, ale wymagające pomocy innych z powodu wieku, choroby lub z innych przyczyn.

Zatwierdzony przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej program „Opieka 75+” na rok 2025, dostępny jest na stronie internetowej resortu rodziny, pod adresem: <https://www.gov.pl/web/rodzina/program-opieka-75-na-2025-rok>.

Kolejnym ważnym programem jest „Korpus Wsparcia Seniorów” realizowany od 1 stycznia do 31 grudnia 2025 r. z budżetem w wysokości 65 mln zł. Bezpośrednimi adresatami programu są wszystkie gminy w Polsce: miejskie, wiejskie oraz miejsko-wiejskie, a odbiorcami pośrednimi osoby w wieku 60+, mające problemy z samodzielnym funkcjonowaniem ze względu na stan zdrowia, prowadzące samodzielne gospodarstwa domowe lub mieszkające z osobami bliskimi, które nie są w stanie zapewnić im wystarczającego wsparcia.

W ramach programu realizowane są dwa Moduły działań:

- MODUŁ I polega na uruchomieniu i organizacji przez gminy usług opiekuńczych, świadczonych w formie usług sąsiedzkich, które mają zapewnić seniorom wsparcie poprzez organizację środowiska sąsiedzkiego. Usługi sąsiedzkie obejmują pomoc w zaspokajaniu elementarnych potrzeb życiowych, podstawową opiekę higieniczno-pielęgniacyjną (formy wsparcia niewymagające specjalistycznej wiedzy i kompetencji) oraz zapewnienie beneficjentom pomocy kontaktów z otoczeniem. Wsparcie w formie usług sąsiedzkich powinno być dostosowane do indywidualnych potrzeb osób, na rzecz których jest świadczone. Świadczenie tego typu usług może być zorganizowane m.in. w godzinach porannych, popołudniowych, wieczornych, jak również poza godzinami pracy opiekunek ośrodka pomocy społecznej/centrum usług społecznych.
- MODUŁ II wspiera gminy w realizacji usług opiekuńczych udostępniając tzw. „opiekę na odległość”. Celem usługi jest poprawa bezpieczeństwa i możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych. Realizacja Modułu II odbywa się poprzez udzielenie gminom dofinansowania do zakupu oraz częściowego pokrycia kosztów użytkowania tzw. „opasek i innych urządzeń bezpieczeństwa”.

Program wykorzystuje nowe technologie, w tym m.in. dostęp do nowoczesnych narzędzi wspomagających opiekę nad osobami starszymi. Obecne rozwiązania technologiczne dają możliwość m.in. monitorowania samopoczucia osób starszych przez ich bliskich, nawet jeśli przebywają oni w odległym miejscu. Rozwiązania te pozwalają osobom starszym czuć się bezpieczniej oraz być bardziej samodzielnymi, a w razie potrzeby szybko powiadomić bliską osobę czy też służby ratunkowe o sytuacji, która wymaga interwencji.

Wskazana forma wsparcia oparta jest na najnowszych rozwiązaniach cyfrowych w zakresie teleopieki. Jest to rozwiązanie, dogodne zwłaszcza dla osób samotnych, które nie potrzebują usług całodobowych i nie korzystają na co dzień z usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych.

Wsparcie udzielane w ramach rzeczonoego programu można traktować jako uzupełnienie usług świadczonych przez opiekunki, gwarantujące większą elastyczność udzielanej pomocy, której świadczenie może być prowadzone adekwatnie do zaistniałych potrzeb, niezależnie od pory dnia czy tygodnia.

Informacje o tegorocznej edycji programu dostępne są na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pod adresem:

<https://www.gov.pl/web/rodzina/program-korpus-wsparcia-seniorow-na-2025-rok>.

Podkreślam, że termin realizacji opisanych programów zawsze jest określany na dany rok kalendarzowy, tj. na okres od 1 stycznia do 31 grudnia.

Po publikacji programów na stronie internetowej resortu, Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zwraca się odrębnym pismem do poszczególnych wojewodów w sprawie poinformowania jednostek z terenów podległych im województw o możliwości przystąpienia w danym roku do ich realizacji. Następnie gminy składają do właściwych wojewodów zapotrzebowanie na środki finansowe na realizację programów, szacując koszty z tym związane w ujęciu rocznym.

Kwalifikowane są tylko wydatki faktycznie poniesione w okresie realizacji programów, tj. od 1 stycznia do 31 grudnia danego roku. W przypadku zawarcia umowy między gminą i wojewodą po 1 stycznia, istnieje możliwość zrefundowania kosztów poniesionych w związku z przystąpieniem danej gminy do realizacji programów od 1 stycznia danego roku.

Z analizy rocznych sprawozdań resortowych MRiPS – 03 wynika, że liczba osób korzystających z usług opiekuńczych rośnie z roku na rok. Równocześnie dane sprawozdawcze z realizacji opisanych programów wskazują, że z roku na rok wzrasta liczba przystępujących do nich gmin, co może oznaczać coraz większe zapotrzebowanie na tego typu usługi.

W związku z powyższym, Minister Rodziny co roku zabezpiecza w budżecie państwa środki na zwiększenie dotacji celowych dla gmin w części 83, poz. 25 rezerwy celowej na dofinansowanie ich zadań własnych.

Alokacja środków w ramach wskazanych programów wyglądała na przestrzeni ostatnich trzech lat następująco:

- Program „Opieka 75”: rok 2023 – 40 mln zł; rok 2024 – 55 mln zł; rok 2025 – 80 mln zł.
- Program „Korpus Wsparcia Seniorów”: rok 2023 – 20 mln zł; rok 2024 – 50 mln zł; rok 2025 – 65 mln zł.

Podstawą prawną resortowych programów Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, kierowanych do osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin, do których należą programy pn. „Opieka wytchnieniowa” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego oraz „Opieka Wytchnieniowa” dla Organizacji Pozarządowych jest art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 296).

Wskazane programy finansowane są ze środków ujętych w projekcie planu finansowego Funduszu Solidarnościowego, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego. Procedury związane z: naborem wniosków (JST) i ofert składanych w ramach otwartego konkursu (NGO), ich oceną, przekazaniem podmiotom środków z Funduszu Solidarnościowego oraz rozliczeniem otrzymanych środków określają zapisy art. 13 i 14 powyższej ustawy, a także zapisy danej edycji programów.

Należy zauważyć, że programy nie stanowią systemowego rozwiązania i są realizowane na zasadzie dobrowolności. Oznacza to między innymi, że ramy czasowe świadczenia usług nie mają charakteru obligatoryjnego. Zapisy programowe wskazują możliwość rozpoczęcia i zakończenia świadczenia wsparcia odpowiednio 1 stycznia i 31 grudnia danego roku, przy czym limit godzin i dób opieki wytchnieniowej przypadający na jednego uczestnika programu wynosi nie więcej niż 240 godzin dla usługi opieki wytchnieniowej świadczonej w ramach pobytu dziennego oraz 14 dób dla usługi opieki wytchnieniowej świadczonej w ramach pobytu całodobowego. Usługi mogą być świadczone przez 7 dni w tygodniu.

Ciągłość realizacji usługi opieki wytchnieniowej w ujęciu wieloletnim zależy od ustawowo określonych procedur naboru i oceny wniosków/ofert oraz zasad przekazywania środków podmiotom realizującym wsparcie w następujących po sobie rocznych edycjach programów. W obliczu znacznego wzrostu liczby ubiegających się o dotację JST i NGOs w ujęciu rok do roku, egzekucja tych procedur jest procesem wymagającym większych nakładów pracy i czasu.

W odniesieniu do działań mających na celu poprawę warunków pracy i wynagrodzeń osób świadczących usługi opieki wytchnieniowej oraz asystentów osób z niepełnosprawnościami, a także zwiększenie atrakcyjności tych zawodów, należy wskazać, że w kontekście projektowanej ustawy o asystencji osobistej zabezpieczenie profesjonalnej kadry asystentów na potrzeby zarówno ustawowej, jak i programowej asystencji osobistej, ma znaczenie zasadnicze. Z tego względu planuje się implementację stosownych rozwiązań, które wzmocnią dobrostan asystentów (szkolenia, superwizja) i podniosą prestiż wykonywanego przez nich zawodu (m.in. poprzez podniesienie poziomu wypłacanych im wynagrodzeń).

Kierownictwo MRPiPS aktywnie uczestniczy w pracach powołanej w maju 2024 r. Grupy roboczej do spraw opieki długoterminowej. Ciało to powołano w ramach Międzyresortowego Zespołu do spraw systemowych rozwiązań związanych z opieką nad osobami starszymi. Celem prowadzonych przez nie prac jest m.in. wsparcie reformy opieki długoterminowej w Polsce, zwłaszcza w zakresie jej priorytetowych założeń, przyjętych w ramach realizacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO).

W nawiązaniu do powyższego informuję również, że prowadzone są zaawansowane międzyresortowe prace, zmierzające do wypracowania satysfakcjonujących rozwiązań również w zakresie świadczenia usług opiekuńczych oraz służące wzmocnieniu kadr pomocy społecznej.

W ramach tych działań, Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej prowadzi dialog z przedstawicielami organizacji związkowych, samorządów terytorialnych oraz strony społecznej, dążąc do wypracowania optymalnych rozwiązań służących poprawie warunków pracy kadr pomocy społecznej, celem zapewnienia stabilnych warunków zatrudnienia i podniesienia prestiżu oraz efektywności pracy w tym sektorze.

W tym celu, na podstawie Zarządzenia nr 24 Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 czerwca 2024 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw reformy systemu pomocy społecznej (Dz. Urz. MRPiPS z 2024 r. poz. 24), 27 czerwca 2024 r. powołano Zespół do spraw reformy systemu pomocy społecznej. Złożony z grona ekspertów, praktyków oraz osób ze świata nauki. Jego członkowie analizują funkcjonujące w systemie rozwiązania prawne i organizacyjne, by poprzez wyznaczenie obszarów i kierunków zmian wypracować koncepcję jego reformy (m.in. w zakresie wdrażania deinstytucjonalizacji, dostępności świadczeń, usług i innych form wsparcia a także sytuacji pracowników systemu pomocy społecznej).

Reforma doprowadzi do integracji różnych form wsparcia oraz współpracy między instytucjami państwowymi, samorządami, organizacjami pozarządowymi i lokalnymi społecznościami, co przyczyni się do zwiększenia skuteczności świadczonych działań pomocowych.

Tematowi kadr w pomocy społecznej oraz usług dedykowano są dwie grupy robocze Zespołu, jednakże zagadnienia związane z warunkami pracy i wynagrodzenia są przedmiotem prac również części pozostałych, wchodzących w jego skład grup.

Informuję również, że do ustawy o pomocy społecznej wprowadzono zmianę umożliwiającą przyjęcie przez Radę Ministrów Uchwały nr 62 Rady Ministrów z dnia 19 czerwca 2024 r. dotyczącej ustanowienia rządowego programu „Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego na lata 2024–2027”. Za jej sprawą zatrudnieni na podstawie umowy o pracę pracownicy nabyli prawo do dodatku motywacyjnego w wysokości 1 000 zł brutto miesięcznie w okresie od 1 lipca 2024 r. do 31 grudnia 2027 r.

Jeśli chodzi o rozwój usług społecznych, w tym także usług opiekuńczych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, kluczowym funduszem jest aktualnie Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+), wdrażany zarówno poprzez program o charakterze ogólnokrajowym - Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego na lata 2021-2027 (FERS), jak też przez szesnaście programów regionalnych, zarządzanych na szczeblu samorządów województw. Instytucją Zarządzającą dla programu FERS jest Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, natomiast Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (Departament Wdrażania EFS) w ramach FERS pełni rolę Instytucji Pośredniczącej.

Na szczeblu krajowym w ramach FERS, w zakresie rozwoju usług społecznych (w tym usług opiekuńczych) podejmowane są działania o charakterze systemowym, mające na celu m.in. wypracowywanie i pilotaż standardów lub nowych rozwiązań, przygotowanie nowych regulacji prawnych czy też zapewnienie wsparcia dla budowania potencjału kadr pomocy społecznej.

Działania dotyczące bezpośredniego świadczenia usług społecznych, w tym usług opiekuńczych i związane z nimi środki finansowe zostały natomiast zaplanowane i są realizowane w programach regionalnych.

Co do rozwoju usług społecznych w obszarze pomocy społecznej, w ramach programu FERS na bieżący rok zaplanowana i stopniowo uruchamiana jest realizacja następujących projektów:

- Wsparcie instytucji zajmujących się pomocą i integracją społeczną (wartość projektu ok.14 mln zł, planowana realizacja do czerwca 2027 r.) Celem jest wsparcie kadr i podnoszenie kompetencji pracowników instytucji zajmujących się tworzeniem oraz wdrażaniem polityki z zakresu pomocy i integracji społecznej na poziomie regionalnym oraz umożliwienie im wymiany doświadczeń. Powstanie również ogólnopolski model świadczenia zdeinstytucjonalizowanych usług wsparcia osobom w kryzysie bezdomności i osobom zagrożonym bezdomnością, uwzględniający metodę „Najpierw mieszkanie”. Opracowane ponadto zostaną standardy programów szkoleń związanych ze świadczeniem usług opiekuńczych oraz założenia do zmian prawnych regulujących kwestie profesji i zawodów pomocowych, a także propozycje rozwiązań systemowych bazujące na wnioskach z przeprowadzonych w ramach projektu pilotaży.
- Równy i szybki dostęp do dobrej jakości usług skoncentrowanych na osobie poprzez rozwój centrów usług społecznych (wartość projektu: około 7 mln zł, realizacja do lipca 2027 r.) Celem jest upowszechnienie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości trwałych i przystępnych cenowo usług świadczonych w społeczności lokalnej poprzez rozwijanie centrów usług społecznych (CUS). Na podstawie wyników realizacji projektu,

zostanie opracowany projekt zmian ustawy o realizowaniu usług społecznych przez CUS i innych przepisów stosujących się do ich działalności. Zostaną wypracowane narzędzia i mechanizmy wsparcia dla podmiotów przekształcających się lub tworzących centra usług społecznych. Powstanie model współpracy CUS z podmiotami ekonomii społecznej i lokalnymi instytucjami zaangażowanymi w realizację usług społecznych.

- Wsparcie instytucji regionalnych w procesie deinstytucjonalizacji usług społecznych (wartość projektu: około 15 mln zł, planowana realizacja: do IV kwartału 2027 r.) Celem jest utworzenie platformy wymiany doświadczeń i koordynacji działań dla instytucji regionalnych, planujących i realizujących politykę w zakresie usług społecznych na poziomie regionalnym. W ramach realizacji projektu zostanie wypracowany mechanizm wsparcia jednostek samorządu terytorialnego, m.in. poprzez podniesienie kompetencji kadr instytucji regionalnych i wojewódzkich, zaangażowanych w planowanie i realizację polityki społecznej ukierunkowanej na rozwój usług społecznych na poziomie regionalnym i wojewódzkim oraz wypracowanie zaleceń dla programów regionalnych (PR), dotyczących realizacji wsparcia z EFS+ w zakresie deinstytucjonalizacji i poprawy dostępu do usług. Pracownicy placówek opieki długoterminowej zostaną przygotowani do wdrażania procesu deinstytucjonalizacji. Jednym z rezultatów projektu będzie opracowanie propozycji zmian prawnych dotyczących utworzenia interdyscyplinarnego systemu monitorowania sytuacji, jakości życia, przestrzegania praw człowieka oraz działań gwarantujących możliwość niezależnego życia osobom przebywającym w instytucjach opieki długoterminowej i będących odbiorcami usług społecznych.

W 2026 planowane jest rozpoczęcie realizacji kolejnych projektów FERS, wśród których wymienić należy:

- Działania na rzecz rozwoju wysokiej jakości środowiskowych usług społecznych (wartość projektu: około 50 mln zł, planowana realizacja: od stycznia 2026 r. do grudnia 2028 r.) Celem jest rozwijanie wysokiej jakości środowiskowych usług społecznych, w tym usług skupiających się na osobie. Planowane jest opracowanie rozwiązań mających na celu podniesienie jakości usług społecznych w systemie pomocy społecznej, wypracowanie modelowego sposobu organizacji usług opiekuńczych i usług specjalistycznych świadczonych w ramach systemu pomocy społecznej z uwzględnieniem standardów jakości oraz zwiększenie skuteczności wsparcia w zakresie opieki nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Opracowane zostaną też wytyczne dla szkoleń pracowników świadczących usługi i opiekunów nieformalnych dotyczące opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, ze szczególnym uwzględnieniem osób z zaburzeniami otępiennymi. Przewiduje się przeprowadzenie pilotażowych szkoleń dla ok. 4000 pracowników i opiekunów nieformalnych oraz opracowanie rekomendacji do wprowadzenia zmian w przepisach prawnych. W ramach projektu będą również wdrażane rozwiązania w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego.
- Rozwój kręgów wsparcia¹ i asystencji prawnej (wartość projektu: około 230 mln zł. Planowana realizacja: od kwietnia 2026 r. do września 2029 r.) Celem jest zabezpieczenie prawa do dobrego i niezależnego życia osób z niepełnosprawnościami oraz potrzebujących wsparcia. Przetestowane zostaną modele kręgów wsparcia oraz instrumentu asysty prawnej, będącej elementem wspieranego podejmowania decyzji.

¹ „Kręgi wsparcia” polegają na budowaniu środowiskowego systemu udzielania wsparcia osobom potrzebującym i ich rodzinom, przy wykorzystaniu potencjału lokalnych służb społecznych, infrastruktury pomocowej oraz ich otoczenia społecznego

Główne zadania projektu to: upowszechnianie modelu kręgów wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną; opracowanie i pilotaż kręgów wsparcia dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób starszych. Zadanie będzie realizowane poprzez konkurs grantowy dla jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych. Zostanie ponadto przeprowadzony pilotaż wspieranego podejmowania decyzji w formie trzech ścieżek asysty prawnej² dla osób mających trudności w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Katarzyna Nowakowska

Podsekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/

² Ścieżki asysty prawnej, ścieżki ze sprawami sądowymi, ścieżki planów reprezentacji.